

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ, ՇԱՐԱԿԱՆԱՑ

ԺԵ) Սուրբ Ներսես Շնորհալի: Շարականների ցանկը Շնորհալուն վերագրում է զգալաւ ձայնն աւագ օրհնութեանց, ըզհօթանասնիցն, զիննուէացւոցն, զաղու-

Շարականների ցանկերը

1) զվառ օայն աւագ օրհնութեան, 2) զԹօրանասնիցն, 3) զնինուէացւոցն, 4) զաղուէացիցն, 5) ամենայն կիւրակէիցն, 6) զՄաղկաղարդին հարցն, 7) զՀագուս Գալըստեան չորս պատկերսն, 8) զՎարդավառի երկու պատկերսն, 9) զՅօաննուդձ. հարցն, 10) զմարգարէից զձ. հարցն, 11) զհրեականութեաց, 12) զնորահաւան Վարդանանց, 13) զՂեւոնդեանցն, 14) և զայսօր անճառն, 15) զնորոգողն, 16) զԱճ անեղն, 17) զԱրարչականն, 18) զԱրեւադալի շարականսն, 19) զՕրհնիմք ըզքեզն, 20) զՆայիաց սիրովն, 21) և զիքէն հայցեմքն, և ըստ ոմանց (22) զսուրբ Յակոբայն սորա է ասացեալ:

Վերոյիշեալ երկու աղբիւրների մէջ միանման յիշատակուած են յարութեան վառ ձայն օրհնութիւն, նինուէացւոց, Հրեշտակապետաց և Վարդանանց:

Մի կողմ թողնելով մասնագրի ցուցմունքը, որովհետեւ Գանձակեցու թուածները բոլորը ճիշտ են, տեսնենք Շարականների ցանկում յիշատակուածներից էլի որոնք են Ն. Շնորհալունը բացի այդ չորսից: Նախ այն շարականները որոնց վերայ մակագրուած է ռեք ՏՆ. Ներսիսի շնորհալունը և այն երգերը, որոնց սկզբունառաքերը կազմում են անունս Ներսէս. առաջիններից և երկրորդներից են՝ Այսօր անճառ, Աճ անեղ, Արարչական, Օրհնիմք զքեզ, Թարեւիկից, Ճգնաւորք, Հոյս Արարիչ լուսոյ, Ճանապարհ, Նահապետին

հացիցն, ամ. կիւրակէիցն, զՄաղկաղարդի հարցն և ին.՝ յ:

Համեմատաբար դնենք շարականների ցանկում Ն. Շնորհալուն վերագրուածները և Գանձակեցու ասածները:

Գանձակեցու յիշատակածները

«... Բազում ինչ կարգեաց յեկեղեցի քաղցր եղանակաւ ինորովեան ոճով շարականսն և մեղեդիս և տաղս ռատնաւորս, քանզի նորա է. »

1) Յաւուքեան օրհնութիւն երբորդ կողմն, 2) Աճածնի փոխման երկուց աւուրցն, 3) Պետրոսի և Պողոսի օրհնութիւն և մանկունքն և համարածիս, որոյ սկիզբն է Յնձմ այսօր ս. եկեղեցի, 4) և որդւոց Որոտմանց օրհնութիւնն չոր էն յէութեան որդի, 5) և շարական մի Անտօնի և 6) երկու Թէոդոսի, 7) և մի առաքելոցն, 8) և աւագ շարաթին երից աւուրց օրհնութիւն Բշ. Դշ. և Դշ., 9) Երկու շարական յարութեան Ճաշու, 10) Նինուէացւոցն, 11) և հրեականութեաց, 12) և սրբոց Վարդանանցն և բազում շարականսն: Արար նա քարոզս սրբոյ պատառադին քաղցր եղանակաւ և տունս շարականաց նմին խորհրդաբար ... » (Կիրակոս Գանձակեցի, էջ 66–67):

Արարամու, Նորոգող տիեզերաց, Նայաց սիրով, Նորաստեղծեալ, ի քէն հայցեմք, Նոյն և նման, Հոգւոյ գալստեան երրորդ աւուր օրհնութիւնը: Իսկ ցանկի միւս յիշածները կարող են Ն. Շնորհալունը լինել ունենալով միևնոյն ոճն, լեզուն, բառերը, գաղափարը և ին. :

Որովհետեւ Ն. Շնորհալին ունի տաղեր Աճածնի Վերափոխման, Աւետեաց, Ճրադաւուրցի Ծննդեան, մկրտութեան, շարական Ղազարու, Մաղկաղարդի, մեծի ուրբաթու, ՚ի խաչելութիւն Տեառն, ՚ի յարութիւն ՏՆ., Ս. Երրորդութեան, Վարդավառի, ՚ի փոխումն Կուսի, խաչի, սրբոցն հրեշտակապետաց, և ամենայն երկնային զօրացն, ՚ի ս. առաքելսն, ՚ի ս. մարգարէսն, սրբոց հայրապետաց,

Յովհաննու կարապետին, որդոցն Որոտման, Նախավկային, 'ի ս. Լուսաուորին, որոնցից մի քանին համեմատելով մերոյ նման գաղափարով, մտքով, լեզուով, ոնով իւր գրած շարականներին, ուստի կարելի է ասել որ շարականների ցանկում յիշատակուած երգերը բոլորը Ն. Շնորհալուան են:

Ներսէս Շնորհալին ժամագիրքը կարգաւորեց, նորա մէջ մտցրեց իւր շարադրած երգերից շատերը, որոնք այժմ երգուած են գիշերային, տաւառտեան, ճաշու և երեկոյեան պաշտաման միջոցին:

Աւարար Նա (Ն. Շ.) երգս և ուսոյց իսկ այնոցիկ որք պահէին զբերդն (Հռոմկայոս), զի փոխանակ վայրապար ձայնիցն հայն ասացեն, որոյ սկիզբն է 'ի սողմոսէն Դաւթի յայնչեցուք 'ի գիշերի զանուն քո Տէր» և այսպէս խորհրդաբար ըստ կարգի Աւարթիք փառք իմ», որ այժմ ասի յեկեղեցի 'ի ժամ գիշերային պաշտաման», էջ 67. Գանձ. Կիր.:

Բոլոր վերայիշեալները կ'ապացուցանեն, որ Ն. Շ. գրել է ստուար քանակութեամբ հոգեկոոր, հոգեբուղիս և հիասքանչ երգեր:

ԺԶ) Միւս հեղինակներից Ներսէս Լաւրեոնացին յօրինել է Ակսոր յարեաւ», Նորոգեալ կղզիք», Որ զլոյս: Աւանդութիւն կայ, որ իւր էջթում եղբոր շինած եկեղեցու օծման ժամանակ յօրինել և երգել է Նորոգեալ կղզիք»:

ԺԷ) Գրիգոր Ալեւուացին ըստ աւանդութեան գրել է Արեգականն արդարու թեան» շարականը:

ԺԸ) Իսկ Խաչատուր Վարդ. Տառնացին Նորհուրդ խորին», որը երգուած է այժմ էլ Պատարագի սկզբին և որի աների սկզբնատառերը կազմուած են Խաչատուր անունը: Այս երգը հիւսնել և երգել է ան ժամանակ, երբ Զաքարիա Սպասարի հրամանով պիտի զգեստաւորուէի պատարագի համար յունական եկեղեցական զգեստներով:

ԺԹ) Վարդան մեծ Վարդ. Բարձրեղոցուն վերադարձած է Որ նախիմաց», որը երգել է Կիլիկիայում. եղած միջոցին:

Այս մասին մի անգամ էլ պիտի գրենք: Բարձրեղոցուն են Վի յանսանման ծովէն», Որք զարդարեցին» (Բարգմանչաց) և Ս. Սարգսի օրհնութիւն» Ամենաուրբ Երրորդութեան ընտրեալ ծառայ:

Ի) Յակովբ Վարդ. Կլայեցի, Վերցեցէք որդիք», որ Մարիամ Աճածնի ծննդեան համար է գրուած: Հաւանական է, որ այս տօնը սրա օրօք մտած լինի Եկեղեցու տօնակատարութեանց մէջ, որովհետեւ այս տօնի շարականների մէջ մի հատ հին երգ չկայ: Եւ այս հանգամանքը մեզ կարծել կը տայ այս տօնի ուշ մանելը Եկեղեցու տօների մէջ:

ԻԱ) Յովհաննէս Վարդ. Պիւզին շարականների ցանկը նուիրում է Որ զլոյսն անճառ», Հոստուրչի Ակսոր զուարճացալ և Վերինք ամենայն», Եթն ինտաւարակացն Վեաւորց վերջին», Վայս յարկ նուիրանաց:

Ս. Ներսիսի Կանոնի Տէր յերկնիցը հետաքրքիր է յառաջ գրել, թէ ի՞նչ գրութիւն է ներկայացնում:

1. Այսօր զուարճացալ տօնն երկնայինքն ընդ մարդկան պարակից եղեալ փրկութեան մերոյ, քանիչ յայտնեցաւ մեզ հոգեւոր . . . պարզեալ» զխաղաղութիւն Հայաստանեայց աշխարհի:

2. Այսօր վերստին նորոգեցաւ քահանայական գաւազան գեղեցկապէս ծաղկեալ պայծառութեամբ, քանիչ շնորհեցաւ հովիւն քաջ բանաւոր հօտի յարմատոյ Հոստուրչին: . . .

3. Այսօր մեծապէս փառք ցնծայ թագաւորական գաւազանն ընդ հաշտութեան սիրոյ սր. հայրապետին, քանիչ եհաւ 'ի յօգնութիւն . . .

Այս երգի մէջ ներկայացրած է թագաւորի և հայրապետի հաշտութիւնն ու յարաբերութիւնը:

Յովհաննէս Պիւզին է Վեմենայն ժամ օրհնեմք», Այսօր ձայնն հայրական» Զօրհնեաց երգերը:

Ի Կիրակոս Վարդ. Երգեցիցի կամ Կոստանդին Երջնկացի: Սորա մասին խոսեցինք շարականների խմբագրութեան մասին խօսելիս: Սորա է Արեւելք Գերարքին», որի վերջին տան տողերի սկզբը նախադասութիւն անունն են կազմուած:

Հայր Դ. Ալիշան Գրիգոր Կաթ. Անա-
լարզեցու մասին պատմելիս, Միսուսում
յիշուհ է նորա 33 կանոնները, բայց թէ
ինչո՞ւ չարականների կարգը չեն մտել
սորա գրուածքները, կարծում եմ պատ-
ճառը իւր հասած կրօնական խնդիրները
պիտի լինին:

Անհետաքրքիր չի լինի յառաջ բերել
Միսուսնի այս մասին ցուցմունքը և շա-
րականների վերադառնալիս լինելը:

Ճ... միւս գրաւոր և ոչ աննշան
գործք Անալարզեցույն են՝ շարականքն,
աւելի քան զերեսուն կանոնքն ի յաւել-
ուածն ասորից և մեծ մասն չափական բա-
նիւ, որոյ եթէ չիք վստահական ոճ նախնի
շարականաց, ոչ պակասն իմաստք գե-
ղեցիկք պարզադոյնք և հոգեխօսք, հան-
գերծ վայելուչ հիւսնուածով, յոլովից
անաղուի դասք կապին զանուն իւր և
զինդորդացն, որ են կոստանդին թագա-
ւոր և Հիթուս, մերթ աշտու և մերթ
կրօնաւորական Յովհաննէս անուամբ նո-
րին, երեսն անգամ պաշտ Յովհաննէս
աշտն, որ նախ արքայն Հիթուս, և եր-
եսն Յովհաննէս թագաւորահայր և Լևոն
արքայ ընկալիլք՝ ոմանց վերադառնա-
լիսն նուիրեալ առ երգիչն սուրբս,
որպէս Գրիգորիս ի առ Գէորգէոս վկայ:
Արարեալ է և երիս երիս շարականս
Մինդեան և Յայնուսթեան, յառանձին
աւուրս զատուցեալ զսոսն ըստ Լատի-
նաց. նշանաւոր ինձ թուի և յոյժ վայե-
լուչ թուի կանոն 'ի սկիզբն այսոցիկ շա-
րականաց իբրև նախերգան իմ կարգեալ
և պարատառութիւն ճրագաւորոյցի աւուրն
որպէս տեսցի ստորև: Սիսուսան, էջ 241:
Ան աշն ցանկը, որ յառաջ է բերուած
Հ. Ալիշան:

Շարականք Գրիգորի Կաթողիկոսի Ա-
նալարզեցույ:

1) Կանոն Անարատ Յղութեան Ս. Աճա-
ծնի, 2) Ընծայման Ս. Աճածնի, 3) Ճրա-
գաւուցի, Մկրտութեան և Յայնուսթեան,
4) աւուր Մինդեան, 5) բ աւուր Մնըն-
դեան, 6) գ աւուր Մննդեան, 7) ճրագա-
ւորոյցի Մկրտութեան, 8) ա աւուր Յայն-
ուսթեան, 9) բ աւուր, 10) գ աւուր, 11)
Թլփատութեան Թ., 12) Ամենասուրբ Եր-
ուրդութեան, 13) 14) 15) Աւագ օրհ. բշ.

գշ. և գշ., 16) Ամենայն սրբոց այրուեա-
նական, վերջին երեք տունքն նուիրեալ
են Աճաբանիցն, քանզի առ Լատինս 'ի
նմին աւուր (1 Նոյեմբերի) կատարի տօն
ամենայն սրբոց, 17) ՀԲ. աշակերտացն,
18) 19) 20) Մատթէոսի, Մարկոսի և Դու-
կաստու աւետարանչացն, 21) 22) Անդէէ
և Թովմայի առաքելոցն, 23) Ս. Բարսղի,
24) Գր. Աճաբանի, 25) Սրբոյն Լէոնի
Պապին, 26) Է. Ժողովոյ, 27) Ս. Նիկողա-
յոսի, 28) Ս. Գէորգոյ զօրավարին, 29)
Թէոդորոսի Սարաթիւատի, 30) Թէոդո-
րոսի զօրավարին, 31) Մերկեռիոսի, 32)
Տարագոսեանց, 33) Յովհ. Ոսկերեանի:

Չեռագիր շարականների համեմատու-
թեան և ուսումնասիրութեան ժամանակ
№ 1606 գրչագրի մէջ ՊԿԱ (1412) թուա-
կան ունեցող և որը գրուած է 'ի գելդն
Ուֆլիսցիէի (հաւանօրէն վրաստանում)
գտալ Տարագոսեանց շարականը: Հաւա-
նական է կարծել որ այս գրածը հէնց
Անալարզեցու գրածն է:

Ազգային բանասիրաց գուցէ մասամբ
օժանդակած լինիմ, եթէ յառաջ բերեմ
այդ շարականը:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱԳՈՍԵԱՆԵ (ղձ.)

1. Տենչալի տաւնին սրբոյն զուար-
ճանան այսօր Եկեղեցույ մանկունք տա-
նելով զյիշատակ Տարագոսի քաջ և արի
յաղթող վկային, որ է պսակեալ արեան
իւր հեղածմար:

2. Պայծառանայ Սիոնի Մայր Եկեղե-
ցի, յիշատակաւ սրբոյն Պրորոսի, որ ի
մարտի անապինացն(*) արիաբար յաղթ-
եաց ամբարիշտ արանցն և է առ Գա.
փառաւք պսակեալ:

3. Անբառ գառին հաւր բարձաւդին
մեղաց անուշահոտ զանձն ողջակեղեաց
կրանելին Անդրոնիկոս որ զերկնայինն
խորհելով չարչարեցաւ վասն Գի. թագա-
ւորելով ընդ նմա յերկինս:

4. Մաղթանաւք սոցա, Տէր, մեզ ու-
ղորմեա և սպասաւորաջ սոցա ոսկերաց
որք պարակից երկնաւորաց տաւնախմբեմք
զյիշատակ սոցա, ցնծութեամբ ընկալ
զմեզ յերկնային խորանսդ:

(*) Ամսօրն կա՛մ ազգի անուն և է կա՛մ հը
նշանակէ անօրէն:

Այստեղ դնում ենք Մայր Աթոռի ընտիր և հին դրոշմերի շարականների համաժամատվածան ժամանակ մեր գտած այն երգերը, որոնք վերջին խմբագրության և ապա շարականների մէջ չկան։ Մեր այս գիւտը կորոզ է օգտակար լինել հմուտ բանասէրներին։

I

ԵԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՄԱՅ

1. Հայր երկնաւոր, անկանիմ առաջի անոխակալ քո գթութեանդ, դի մեղաւք իմովք բարկացուցի, և հայր առաջի քո արարի։ աղաչեմք դքեդ, ներեալ յանցանք իմոց որ միայնդ ես ողորմած։

2. Արք անաւրէնք կոչեցին զիս հաղորդիլ արեան մահու։ Գնացի զճանապարհս ձախակողմանն, կատարեցի զհայր խորհուրդ նոցա։ աղաչեմք են։

3. Մեծ են յանցանք իմ, Տէր, զոր գործեցի յահէ մահու հրամանաւ իմայնէիւան բռնաւորին։ երազեցի հեղուլ զարիւն եղբաւրն։ աղաչեմք են։

4. Աճ ապուէն և յոյս դարձելոյս 'ի քեզ, յարեմէ փրկեա՛ զիս, Տէր, որպէս թողեր զայն երգողին, թող և ինձ ըզպարտս մեղուցեալ քո ծառայիս։ աղաչեմք են։

5. Մեղայ, Տէր, մեղայ, Մանասէի ձայնիւ գոչեմք, ընկալ զիս, մարդասէր, ընդ երանելեացն որոց թողան և ծածկեցան յանցանքն։ աղաչեմք են։

Ինչպէս կ'երեւի աների սկզբնառաւորից և վերաառաւթիւնից, շարականն գրել է Համաժամանուն անձը, իւր յանցանքների համար աղաչում է Աճուն և ինչպէս երեւում է, յանցանքը գործել է իսլամիան բռնաւորի հրամանով։

II

ԱՅԼ ՀԱՐՑ ԱՆՍՏՅՈՒՑ ԱԾ.ԱԾՆԻՆ

Ուրախ լիք Մարիամ, որ Աճածին, որ յարավայնի քուժ կրեցեր զաէր Աճ հարցն մերոց։

Ուրախ լիք Մարիամ, կոյս անարատ, որ անճառապէս ծնար զորդին քո, զաէր Աճ հարցն մերոց։

Ուրախ լիք Մարիամ, մայր Գիւն,

քանզի 'ի քէն ծագեաց մեզ լոյս երեսաց Գա. Աճ հարցն մերոց։

Ըզտէր աւրհնեցէ և բարձր արարէք զնա յաւիտեան։

Ձեկեալն այսուր 'ի փրկութիւն ազգի մարդկան, մարդ եղեալ ճշմարտապէս, ընդ հրեշտակս աւրհնեցէ են։

Հին աւուրցն մանկացեալ յանարատի Ս. Կուսէն և յոնձն առ մկրտիլ ընդ հրեշտակս։ աւրհնեցէ են։

Գրուած է ԺԳ., ԺԴ. և ԺԵ. Դարերի դրոշմագրութեամբ, իսկ ԺԶ. և ԺԷ. Դարերի դրոշմագիր շարականներում չկայ։

III

ԿԱՆՈՎՆ Ս. ԱՊՏՈՒԼՄՈՒՍԷՀԱՅ

1. Աճ հաւար և զբանչելի, որ ընտրեցեր քեզ սիրելի և ժողանգորդ սուրբ արքայութեան Ապտուլմուսէյ ծառայ Գրիստոսի։ մաղթանաւք սորա Գրիստոս խնայեալ 'ի մեզ։

2. Բանաւոր չուշան հաւտի և աղանի տանն տէրունի ցանկալար այգիլ(*) հացիւն կենդանի ըստ սրբոց մանկանցն քրիստոսնէի։ մաղթանաւք են։

3. Գեղեցիկ ազնիւ մանկանցն ժողովեալ ի ճաշի միջուրէի առէ և զինչ կամի լինիցիմ խառնիլ ի կարգս ձեր ցանկալի։ մաղթանաւք են։

4. Դատակցեալ երանելեացն Ապտուլմուսէի ծառայ Գրիստոսի շրջապատեալ գրիկն համբուրեն և բուրէր հաւա անճահութեան որպէս կնդրիկ։ մաղթանաւք են։

5. Մտնցաւ յերանելեացն Ապտուլմուսէյ ծառայ Գիւն։ հայցէր մկրտիլ 'ի ձայն հրաշալի, Հայր և Որդի և Սուրբ Հոգի։ մաղթանաւք են։

6. Բնդ պատանի գոյով բարի գաւակ ծնաւդի մարաշտի մերձեալ 'ի յունկս գինդ ոսկի և տրձակեալ գաղանաբար զարիւն հենդ 'ի վերայ վիմի։ մաղթանաւք են։

7. Երեւեալ փրկիչն Յո. առ 'ի տեսնեանն 'ի դիշերի 'ի մէջ գրի աղմականի և յայտնեաց զառաւանգութիւն իւր հրաշալի։ մաղթանաւք են։

(*) Այդիլ թէ լազիլ։ Զեռագրում այդիլ է կարծում եմ զբողի է սխալուել։

8. Ընդ անցանելն Արտաշիւ եւ այլազգի վաճառականի խռատանայր քեզ տասանորդի յոչ կամաի (?) ժողովեցեբ զուղտ երամակն առ քոյդ վկայարանի. մաղթանաւք են.:

Ինչպէս կ'երեի շարականիս բովանդակութիւնից, երգս նուիրուած է Ապտուլմուսէի վկային, որ հաւատացել է Քրիստոսին եւ մարտիրոսացել: Հաւանօրէն գէպքը իննբորդ կամ Տասնբորդ դարի է: Այս շարականը միայն № 1566 գրչագրուած է որ ունի Ռիթ թուականը:

IV

Հսկգւսեան շարակամ, որ կայ № 1615 գրչագրուած, որ ունի քն (1451) թուական:

1. Հայր անսկիզբն անեղ անմահ անապական անքնին 'ի յէութեան, քաղցր եւ ներող երկայնամիտ միշտ, յիշեալ գնդիս ննջեցելոց մերոց եւ հանգո ընդ սուրբս քո:

2. Որդիդ ժիծիս բանդ 'ի Հաւրէ առաքեցոր, էիցն էացուցիչ եւ եղելոց գոյացուցիչ, յիշեալ են.:

3. Հօգիդ ճշմարիտ կենդանութեան մարդկան աբւաւ ճշմարիտ խաղաղութիւն աղբիւր կենաց եւ լցուցիչ, յիշեալ են.:

1. Արեգակն արդարութեան Գա. եւ ապաւն յուսացելոցս 'ի քեզ, որ եւ զմեղաւք մեռեալ մարմինն կենդանացուցեբ փրկիչ. ընկալ զմեր ննջեցելայն եւ հանգո ընդ սուրբս քո:

2. Առ քեզ կարգամք անձամբք բեկելովք եւ արտասուելից հառաչանաւք, որ 'ի գերեզմանն Ղազարու արտասուեցեբ. փրկիչ ընկալ են.:

3. 'ի քէն հայցեմք բղխուցն ողորմութեան պարգեւիչ կենդանութեան, որ աւագակին զդրախտն ժառանգեցուցեբ, փրկիչ ընկալ են.:

№ 1573 անթուական մագաղաթեայ գրչագրուած, ճիւղմերամք վեհագունից շարականի շարունակութիւնը կայ, որ դնում ենք ստորեւ.

Աւրինաբանող ձայնիւ երգեմք քեզ 'ի բարձունս, Հայր անոխակալ, որ 'ի բոցեղէն սրովբէից միշտ աւրինաբանիս ան-

լուելի ձայնիւ, հոգիք ննջեցելոցն աւանդի առ քեզ, վերահանգուցիչ սրբոց, հանգո՛ւ եւ զմեր զննջեցելայն ընդ սրբոց քոյոց օրորողաց:

Անոխակալ սիրով քո, որդի Այ., հաճեցոր բառնալ զմեկս աշխարհի քո խաչելութեամբն. հոգիք ննջ. են.:

Յաւէտ անշէջ մշտաշարժ հոսուցն եւ անսպառ աղբեր, անծախաբար բարեաց կենդանաւոր վտակ եւ աղբեր բարութեան. հոգիք ննջեցելոց են.:

№ 1516 (Ռիթ թուականով) եւ 1615 (ԹՀ թուականով) գրչագիրներում ճիւղմերամքից յետոյ գրուած է մեղեդի, որ յառաջ եմ բերում ստորեւ.

'ի հանդերձեալ նորոգմանն նորոգս յաննն նորահրաշ Գալստեան քո, Տէր, յորժամ նորոգին հողացեալ մարմինք եւ միաբանակին առաջի քոյին ռոսկալի բեմին, յայնժամ թողութեան արա ինձ արժանի, զի մեղուցեալ եմ անձամբ եւ ես գտից 'ի քէն զմեզ գողորմութեան շնորհ, զի դու միայն ես Տէր իմ եւ Աստուած:

Մշտապայծառ լուսով զարդարին եւրամք աշագան դասուն 'ի բարձունս հետեալ երկնաւոր փեսային եւ յանվալճան ուրախութիւնս միշտ զուարճացեալ հրճուին. յայնժամ թողութեան են.:

Երանաւէտ բարբառոյ քո հանդիպիլ բարեացդ արժանացեալ լինին, վերանալ համարածամբ ընդ հրաբուն սնուիցն եւ եղկելի կացեալ միան լքեալ դատուցն ձախակողմեանն գունդք առաքամբ 'ի կորուստն յաւիտեական եւ անվալճան տանջանմամբն կորնչին. յայնժամ են.:

№ 1598 գրչագիր շարականում կայ հետեալ շարականը, որ վերառուած է Շարական խնկարկութեան յառաջ բան գլխագրագ

1. Մշտածուխ խնկոյն լուսով փայլածու աբւալ, որ 'ի բնութիւնս շնորհ առգրեցեբ ծաղկեալդ 'ի բնաւ ընդ մեզ ԱՃ. բանդ 'ի յէնն դաւանիմք ԱՃ ծննդեամբ աւետաւք 'ի կուսէդ զԹիսուս ընդ մեզ յայնուութեամբ սրովբէիք զաւծեալդ առ միտս բնակեալ. զոր զաւրինեալդ 'ի մէնջ մեծացուցանեմք:

ԻՆՔՆԱԿԵՆ ՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԵՐՈՎԵԷ ՎՐԴ. ՍԱՄՈՒԷԼԱՆԻ

Աշնան վերջերը՝ Խրիմեանի երուսաղէմ ժամանումը:

1891 Ապրիլ 16, Գշ. ժամը 7-30ին, յանկարծակի վախճանմամբ առ Աստուած փոխուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Մակար Ա., որոյ թաղման հանդէսը կատարուեցաւ յետոյ Ապրիլ 22, Զատիկի Բշ. օրը: Գերեզմանը կը գտնուի Ս Էջմիածին տաճարին արտաքին դրան ձախակողմեան սեան ժող,

1891 Մայիս 1, Գշ.: Այսօր իբրեւ շրջանաւարտ ելալ է մեկնեցալ ժառանգաւորաց Վարժարանէն: 13 ընկերներ էինք, մէկը՝ Զէյթունցի Յովհաննէս Վարդանեան կամ Գասպարեան, իր յօժար կամօք վարի դասարանը իջաւ և տարի մը ևս մնաց ի վարժարան: 12նիս էինք հետեւեալները. —

- 1) Մկրտիչ Տ. Պետրոսեան, Մազցի (Արապկիր): (Վարժապետութեամբ կը զբաղի):
- 2) Բարթոլոմէոս Ն. Կարմիրեան, Շապին—Գարահիսարցի: (Յերիտասարդական հասակի վախճանեցաւ):
- 3) Միհրան Նշանեան, Կ. Պօլսեցի: (1898ին վրդ. ձեռնադրուեցաւ Մեօրոպ անունով):

- 4) Ռուբէն Սամուէլեան, Թալատցի, գրիչը:
- 5) Գէորգ Պաքեհեան, Թէքերտաղցի: (1912ին վարժապետ ձեռնադրուեցաւ Արմաշ՝ նոյն անունով):

- 6) Պետրոս Թուր—Սարգիսեան, Հաճընցի: (Յետոյ վրդապետ. ձեռնադրուեցաւ 1894ին ի Սիս՝ Ղեռնդ անունով և վախճանեցաւ 1909ին ի Կ. Պօլս):

- 7) Կարապետ Օզանեան, Շապին—Գարահիսարցի: (Բժիշկ ելաւ Պէյրութի Ամերիկեան Վարժարանէն):

- 8) Յակոբ Մաղլումեան, Ակնցի: (Քահանայ ձեռնադրուեցաւ Ներսէս անունով):

- 9) Պետրոս Մալամեան Անջրդեցի (Արապկիր): (Վարժապետութիւն կ'ընէ):

- 10) Յարութիւն Աստուածատուրեան, Պանորմացի: (1910ին մեռաւ Աթէնք):

- 11) Անդրանիկ Վարժապետեան, Գարամացի: (1907ին մեռաւ Իզմիր):

- 12) Պետրոս Սարահեան, Սիվրի—Հոնարցի: (1898ին վրդ. ձեռնադրուեցաւ Պետրոս անունով. 1914ին Հաճընի թեմին վրայ հպս. ձեռնադրուեցաւ ի Սիս Տ. Սահակ Կաթողիկոսէն): (1940ին ընտրուեցաւ Կաթողիկոս Միսի Տանն Կիլիկիոյ յԱնթիւրիս և վախճանեցաւ քառամեակի զանակալութենէ մը ետք — Մ. Խ.):

Մեզմէ երկուքը 1 և 3 վարժապետական պաշտօնով մնացին ժառանգաւորաց Վարժարան (ի Զամ—Թաղ), իսկ տուններն փոխադրուեցանք Իզմիր—Թաղ և սկսանք իբրեւ միաբան դպիր պաշտօնավարել. աճէն օր առաւ երեկոյ ի Սր. Յակոբ դպրական պաշտօն կը վարէինք, կարգաւ Ս. Աստուածածին կ'երթայինք ի սպասաւորու-

2. Աճեան ծննդոցս ցաւդ մկրտման բղխաւ, որ 'ի առաւելս փողոցն հնչեցար առ մեզ Կուսին զքեզ արարակրաւ, արբուհն 'ի հաւրէ առ ոգին որ ակ զգիրդ 'ի հոգւոյն իմաստացուցաւ զոր 'ի խաչին առգրեցար յԱճութեանդ զմիտս քոյոց մեզ 'ի թողութիւն. զոր աւրհնողդ 'ի մէնջ մեծացուցանեմք:

3. Բոտմամբ առ քեզ սրտիւ պաղատիմք մայրդ Աճածին, 'ի հաւրէն լուսոյ հայցեցես յՈրդւոյդ Այ. զմեր զմաքրութիւն 'ի նա մասնութեամբ համարձեցես զմեզ առ հրաշագեղ ամպդ արտափայլումն յարքայական կառօք սաւառնին զհոգի Բարբաղի, միջնորդ Տէրունոյ, զոր զաւրհնեալդ 'ի մէնջ մեծացուցանեմք:

(Վերջ՝ 10)

ՎԱՀԱՆ ԲԺՇԿԵԱՆ